Hazrat-e Masoumeh University

Cultural Jurisprudence and Law Studies

Vol.2, No.2 Autumn & Winter 2024-2025

PP: 209-234

DOI: 10.22034/cjls.2025.2061518.1046

Research Paper

Cultural and social factors affecting the commission of murder by women (case study killer women in the 1390s in Isfahan Province)

Fatemeh sharajabian[1*], Mahdi momeni[2]

1. Master's student of Criminal Law and Criminology at Payame Noor University, Damghan, Iran. (Corresponding Author) Email: f.sharajabian@yahoo.com

2. Member of faculty of law and social sciences, Payame Noor University, Tehran, Iran.

Email: drmomeni.law@pnu.ac.ir

Abstract

Among the deviations, the issue of murder, which is the most severe type of crime, causes irreparable damage to the family and, of course, to society. Since murder reduces the sense of social security and affects mental and social health, it is necessary to study and investigate what causes and factors affect the commission of the crime of murder by women. Also, by understanding these factors, practical solutions can be provided to reduce such a tragedy for the family and society.In the present study, which was conducted using a descriptive-analytical method, a questionnaire was prepared to find out the most effective causes of murder committed by women in Isfahan province. In this study, all women accused and convicted of murder in Isfahan Prison constitute the statistical population. Based on the Morgan table, the sample size was 30 women convicted or accused of murder present in Isfahan Prison. The sampling method used is simple random sampling (SRS) and is available. After summarizing, the data was statistically analyzed in the SPSS software using a descriptive method. The results showed that economic factors had no effect on women committing murder. Among social factors, low education, husband's rejection of God, wife's unhealthy entertainment, lack of entertainment for the client, very weak emotional relationships, and among psychological factors, mental illness and aggression of the client's wife, addiction were identified as the most important causes of women committing murder.

Keywords: Effective factors, murder, entertainment, emotional relationships, mental illness, addiction.

Received: 2025/03/23	Revised: 2025/06/10	Accepted: 2025/06/29

مطالعات فقه و حقوق فرهنگی
دوره ۲، شماره ۲، پاییز و زمستان ۱۴۰۴
صص: ۲۳۴ ـ ۲۰۹
مقاله پژوهشی

عوامل فرهنگی و اجتماعی مؤثر در ارتکاب جرم قتل توسط زنان (مطالعه موردی: زنان قاتل دهه ۱۳۹۰ در استان اصفهان)

فاطمه شارجبیان[1*]، مهدی مؤمنی[2]

دانشجوی کارشناسی ارشد، حقوق جزا و جرم شناسی، واحد دامغان، دانشگاه پیام نور، دامغان، ایران. (نویسنده مسئول).
رایانامه: f.sharajabian@yahoo.com

استادیار، گروه حقوق کیفری و جرم شناسی، واحد تهران، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.
رایانامه: drmomeni.law@pnu.ac.ir

چکیده

در بین انحرافات، مسئله قتل که شدیدترین نوع جرم است؛ صدمات غیرقابل جبرانی را بـه خـانواده و بـه طبـع بـه جامعـه وارد می‌کند. از آنجا که قتل احساس امنیت اجتماعی را کاهش داده و سـلامت روانـی و اجتمـاعی را تحـت تـأثیر قـرار می‌دهـد، مطالعه و بررسی اینکه چه علل و عواملی بر ارتکاب جرم قتل توسط زنان مؤثر می‌باشد، ضروری است. هم‌چنین بـا شـناخت این عوامل می‌توان راهکارهای کاربردی جهت کاهش چنین اتفاق نـاگواری بـرای خـانواده و جامعـه ارائـه نمـود. در پـژوهش حاضر که به روش توصیفی_ تحلیلی انجام شد، جهت پی بردن به مؤثرترین علل در ارتکاب جرم قتل توسـط زنـان در اسـتان اصفهان، پرسشنامه‌ای تنظیم گردید.در این پژوهش کلیه زنان متهم و محکوم به جرم قتل در زنـدان اصـفهان جامعـه آمـاری را تشکیل می‌دهند. و براساس جدول مورگان حجم نمونه تعداد ۳۰ نفر از زنان محکوم یا متهم به قتل حاضر در زنـدان اصـفهان در نظر گرفته شد. روش نمونه‌گیری مورد اسـتفاده نیـز، نمونـه‌گیـری تصـادفی سـاده(SRS) و در دسـترس می‌باشـد. پـس از جمع‌بندی، داده‌ها در نرم‌افزار Spss و به روش توصیفی مورد تحلیل آماری قرار گرفت. نتایج نشان داد عوامل اقتصادی تـأثیری در ارتکاب جرم قتل توسط زنان نداشته است. از بین عوامل اجتماعی نیز؛ تحصیلات کم، عدم پذیرش معبود توسط همسـر و تفریحات ناسالم همسر، عدم وجود تفریحات برای مددجو، روابط عاطفی بسـیار ضـعیف و از بـین عوامـل روانـی؛ بیمـاری روحی و پرخاشگری همسر مددجو، اعتیاد از جمله مهم‌ترین علل ارتکاب جرم قتل توسط زنان شناخته شد.

واژگان کلیدی: عوامل مؤثر، جرم قتل، تفریحات، روابط عاطفی، بیماری روحی روانی، اعتیاد.

ارجاع به مقاله: شارجبیان، فاطمه و مومنی، مهدی. (۱۴۰۴). عوامل فرهنگی و اجتماعی مـؤثر در ارتکـاب جـرم قتـل توسـط زنـان (مطالعه موردی: زنان قاتل دهه ۱۳۹۰ در استان اصفهان). مطالعات فقه و حقوق فرهنگی، ۲(۲)، ۱۴۳ ـ ۱۶۱.
Doi: 10.22034/cjls.2025.2061518.1046

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۱/۰۳ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۳/۲۰ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۴/۰۸

مقدمه

موضوع تحقیق حاضر یافتن عوامل مؤثر در قتل توسط زنان در شهرستان اصفهان می‌باشد. ازآنجایی‌که وقوع چنین اتفاقی از جانب زنان با توجه به شرایط جسمی و روحی آنان دور از انتظار است، دانستن علت ارتکاب در پرونده‌های قتل کنجکاوی هر شنونده‌ای را به دنبال دارد. جرایم مختلفی در جامعه از سوی افراد مختلف در اقشار متفاوت، سنین متفاوت ممکن است رخ دهد. جرم منجر به خسارت و صدمات شخصی و عمومی به افراد، اماکن، امکانات عمومی و غیره می‌گردد. جامعه سالم و ایمن جامعه‌ای است که افراد در آن احساس امنیت داشته باشند؛ بنابراین عاملی که باعث کاهش احساس امنیت برای جامعه ایمن می‌شود؛ وجود جرم است. (هزار جریبی و صفری شالی، ۱۳۸۸، ص ۴۲) در بین انحرافات مسئله قتل و آن هم از نوع عمدی صدمات غیرقابل جبرانی به خانواده و به طبع آن به جامعه ایرانی وارد کرده است. خشونت و قتل عمد علیه غیر، یا تعارض به جان آدمی از جمله این مسائل اجتماعی است که کمتر شک و شبهه و حرف و حدیثی در مورد آن وجود داشته و دارد. مطالعه عوامل مؤثر بر آن و سپس برنامه‌ریزی برای کنترل این عوامل می‌تواند در کاهش وقوع قتل مؤثر باشد. (فتحی و همکاران، ۱۳۹۸، ص ۱۱۴)

عوامل گوناگونی در ارتکاب جرم قتل مؤثر می‌باشند؛ از جمله عوامل زیستی، روانی، اجتماعی. (شامل: خانوادگی، فرهنگی، اقتصادی و غیره) در مراجع قضایی و هم‌چنین زندان‌ها، یافتن علل وقوع قتل یکی از سخت‌ترین مراحل رسیدگی به پرونده‌های مذکور می‌باشد. تعیین مجازاتی متناسب با جرم اتفاق افتاده مسئولیت سنگینی را برای افراد دارای صلاحیت در مراجع زیربط به همراه دارد. مسئله تحقیق حاضر این است که سهم و نقش هریک از عوامل جرم‌زا در تحقق قتل عمدی توسط زنان در دهه ۱۳۹۰ در استان اصفهان به چه میزانی بوده است؟ امید است نتایج تحقیق در پیشگیری از وقوع جرم قتل در جامعه تأثیرگذار بوده و از آمار آن بکاهد. تلاش می‌شود، با انجام پژوهش حاضر پیشنهادات سازنده‌ای به نهادهای اجتماعی جهت کاهش فشارهای اجتماعی محتمل بر زنان جامعه ارائه گردد. هم‌چنین با ارائه آموزش‌ها و روشن‌سازی بازتاب‌ها و پیامدهای ارتکاب جرم قتل و با هدف ایجاد هراس از ارتکاب به جرم قتل توسط سایر مجرمان و افراد عادی، وقوع این جرم بزرگ در جامعه کاهش یابد.

پیشینه تحقیق

در این قسمت به بررسی تعدادی از مطالعات پیشین درباره موضوع پژوهش پرداخته‌شده است.

۲-۱. مطالعات داخلی

رسولی(۱۴۰۳) مطالعه‌ای با عنوان تحلیل علت شناسی قتل های عمدی مطالعه موردی شهر قم بین سال های (۱۳۹۸ ـ ۱۴۰۲) انجام داده است. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که مهمترین موارد وقوع قتل‌های عمدی در شهر قم در این دوره زمانی به ترتیب شامل قتل آنی ناشی از عصبانیت، قتل باسبق تصمیم؛ کینه و عداوت قبلی و قتل با نزاع فیزیکی و نزاع دسته‌جمعی در طی سال‌های ۱۳۹۸ تا ۱۴۰۲ به وقوع پیوسته است. همچنین نتیجه پژوهش حاکی از این است که علت قتل‌های عمدی در قم در این دوره زمانی، اختلافات خانوادگی، مسائل مالی، مسائل ناموسی، قتل به سبق تصمیم، نزاع، مصرف مواد مخدر و الکل، قتل شبه عمد تشخیص دادن، تعقیب و گریز، مسائل جنسی و مسائل اقتصادی می‌باشند.

مافی (۱۴۰۲) مطالعه‌ای با عنوان بررسی تحلیل جرم شناختی معاونت زنان در قتل عمد همسر انجام داده است. یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد که معاونت در قتل عمد، یکی از دلایل اصلی وقوع این جنایت در جامعه است که منجر به افزایش بی‌نظمی و ناامنی می‌گردد. بر اساس یافته‌های تحقیق نارضایتی جنسی و خشونت خانگی از عوامل علی مهاجرت و حاشیه‌نشینی، مشکلات اقتصادی، خانواده، نوع و شیوه ازدواج از عوامل زمینه‌ای و استعمال مواد مخدر و مشروبات الکلی توسط شوهر، دخالت اطرافیان در زندگی مشترک و دغدغه‌های ذهنی زن نسبت به طلاق از عوامل مداخله‌گر بوده است.

بادامی، اسدی کوه باد و حسینی(۱۴۰۲) تحقیقی با عنوان مطالعه جامعه‌شناختی جرم قتل و پیامدهای حقوقی آن در شهرستان رامهرمز انجام داده‌اند. در بحث مکان وقوع قتل‌ها اکثر قتل‌ها در محل‌های خلوت به وقوع پیوسته‌اند. در بررسی جنسیت، سن، وضعیت تأهل در قتل، درمی‌یابیم که اکثر قتل‌ها توسط مردان به وقوع پیوسته‌اند و زنان کمتر مرتکب این جنایت شده‌اند و افراد مجرد تقریباً دو برابر افراد متأهل مرتکب قتل گردیده‌اند و از طرفی بیشترین افرادی که مرتکب این جنایت شده‌اند، در رده سنی ۴۰ ــ ۲۰ سال قرار دارند. در بحث تحصیلات، افراد تحصیل‌کرده و دارای تحصیلات دانشگاهی به‌ندرت مرتکب قتل شده‌اند و بالعکس بیشترین ارتکاب قتل را افراد فاقد تحصیلات دانشگاهی و در سطح تحصیلات

مقدماتی انجام داده‌اند. داشتن تحصیلات پایین و غیردانشگاهی نیز می‌تواند یکی دیگر از عوامل مؤثر در بروز قتل‌ها به شمار آید. بیکاری عامل مؤثری در بروز قتل‌ها بوده است، به‌طوری‌که افراد بیکار و دارای مشاغل فصلی و موقت، در میان سایر افراد بیشترین ارتکاب قتل را داشته‌اند؛ تعصبات قومی و قبیله‌ای و واگذاری بی‌رویه سلاح به طوایف و قاچاق مواد مخدر، بیکاری و فقر در وقوع قتل در شهرستان رامهرمز تأثیرگذار است.

آزادی امرایی (۱۴۰۱) مطالعه‌ای با عنوان بررسی نقش عوامل فردی، اجتماعی و اقتصادی در ارتکاب به قتل عمد در استان لرستان انجام داده است. نتایج این مطالعه نشان داده است که ۷۵ درصد قتل‌ها عمدی بوده و ۲۵درصد قتل‌هایی که ابتدا عمدی گزارش‌شده است غیرعمدی بوده‌اند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد هر قدر سن پایین‌تر باشد، میزان قتل عمد بیشتر بوده است همچنین با بالا رفتن تحصیلات، میزان قتل غیرعمد بیشتر می‌شود و هر قدر تحصیلات پایین‌تر باشد، میزان قتل عمد بیشتر بوده است. افراد مجرد و مطلقه بیش از افراد متأهل مرتکب قتل عمد شده بودند. در صورت وجود اختلال روانی، میزان قتل عمد افزایش می‌یابد. ارتباطی میان وضعیت مزاجی، یعنی وضعیت ظاهری رنگ پوست، رنگ مو، فرم مو، ساختار کلی قرص صورت، ساختار اندازه چشم نسبت به صورت رنگ چشم، شکل گونه و ... با نوع قتل وجود ندارد. درآمد و وضعیت اقتصادی نقش زیادی در ارتکاب به جرم دارد. هر چه درآمد و وضعیت اقتصادی اشخاص پایین‌تربوده میزان ارتکاب به جرم و قتل در آن اشخاص بیشتر شده است. لذا هر قدر طبقه اقتصادی پایین‌تر تلقی گردد، میزان قتل عمد نیز افزایش می‌یابد. همچنین می‌توان گفت که محل سکونت در مناطق پایین و حاشیه‌نشین نیز زمینه‌ساز قتل عمد می‌شود. و نیز هر قدر افراد روابط عاطفی محکم‌تری با خانواده داشته باشند، میزان قتل عمد در آن‌ها کاهش می‌یابد.

۲-۲. مطالعات خارجی

سمیردی[1] (۲۰۲۴) مطالعه‌ای با عنوان عوامل مؤثر در دخالت زنان در جرم و جنایت انجام داده است. نتایج این بررسی نشان داده است که پیچیدگی‌های ساختارهای خانواده، شبکه‌های اجتماعی و محیط‌های اجتماعی تأثیر عمیقی بر رشد ادراکات، انتخاب‌ها و رفتارهای زنان مرتبط با جرم و جنایت دارد. این مقاله تحقیقاتی تأثیر تجربیات نامطلوب دوران کودکی،

1. Samridhi

چالش‌های سلامت روان و مسیرهای جنایی، رابطه بین بهزیستی روان‌شناختی و تمایلات جنایی را مورد بررسی قرار داده است.

ین آنگ و آیو مت[1] (۲۰۲۴) مطالعه‌ای با عنوان عوامل جامعه‌شناختی بزهکاری زنان: مروری نظام‌مند انجام داده‌اند. نتایج این بررسی نشان می‌دهد که عوامل جامعه‌شناختی که به بزهکاری زنان کمک می‌کنند، قربانی شدن در خانواده و شریک صمیمی تحت تأثیر نقش‌های جنسیتی سنتی، جامعه جنایی و همچنین انگیزه مالی و تأثیر رسانه‌های اجتماعی است. این یافته‌ها بر اهمیت برنامه‌های توان‌بخشی با توجه به عوامل جامعه‌شناختی برای برآوردن نیازهای منحصر به فرد زنان مجرم تأکید می‌کند.

آگبولا و همکاران (۲۰۲۲) در پژوهشی به بررسی عوامل مؤثر بر جرم و بزهکاری زنان در آفریقای جنوبی پرداخته است. نتایج این مطالعه نشان داده است که سابقه شرکت‌کنندگان قبل از زندان، تجربه‌های سوءاستفاده جنسی و عاطفی و ازدواج ناکارآمد داشته‌اند. همچنین انگیزه مالی به‌عنوان مسیر برخی از شرکت‌کنندگان به سمت جرم و حبس شناسایی شده است. کمبود و فقر مالی عاملی برای تخلفات جنایی زنان شناخته‌شده است. درحالی‌که در پژوهش حاضر مشخص گردید عامل اقتصادی تأثیری در ارتکاب جرم قتل نداشته است.

موسچکین[2] (۲۰۲۱) مطالعه‌ای با هدف بررسی انگیزه‌های ارتکاب جرم قتل در زنان انجام داده است. در این تحقیق انگیزه‌های درونی اولیه مرتبط با تصمیم یک زن برای ارتکاب قتل تعیین‌شده است که ۲۵۰ حکم در مورد مجرمان قتل زن در فدراسیون روسیه تجزیه و تحلیل شده است. رایج‌ترین انگیزه‌ها عبارت بوده است از: خصومت ناشی از توهین از طرف شخص دیگر، بیزاری ناشی از خشونت از سوی شخص دیگر؛ تمایل به محافظت از خود در برابر آزار جنسی. بیش از ۸۷ درصد از زنانی که مرتکب قتل شدند در آن زمان مست بودند. درحالی‌که بیشترین علل ارتکاب قتل در پژوهش حاضر اعتیاد، بیماری‌های روحی روانی، ضعف روابط عاطفی با همسر بوده است.

روش پژوهش

پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و کیفی می‌باشد و با توجه به‌عنوان پژوهش، پژوهش حاضر از

1. Yen Ang, Sh. Ayu Mat Saat
2. Mosechkin

نوع توصیفی پیمایشی است. کلیه زنان متهم و محکوم به جرم قتل در زندان اصفهان جامعه آماری را تشکیل می‌دهند و حجم نمونه نیز بر اساس جدول مورگان تعداد ۳۰ نفر از زنان محکوم یا متهم به جرم قتل حاضر در زندان اصفهان در نظر گرفته‌شده است. روش نمونه‌گیری مورد استفاده در این پژوهش نمونه‌گیری تصادفی ساده(SRS) و در دسترس می‌باشد. برای جمع‌آوری مطالب مورد نیاز جهت انجام این پژوهش از ابزار مطالعات کتابخانه‌ای، مراجعه به مقالات و پایان‌نامه‌ها و همچنین سایت‌های معتبر علمی و پژوهشی استفاده‌شده است. برای گردآوری داده‌های پژوهش، از پرسشنامه پژوهشگرساخته و مراجعه حضوری به زندان زنان اصفهان استفاده‌شده است. داده‌ها توسط نرم‌افزار Spss نسخه ۲۶ تحلیل شده و در نهایت به تفسیر نتایج و نتیجه‌گیری اقدام شده است. روایی آن توسط متخصصان مربوطه تأیید گردید و پایایی آن با استفاده از آلفای کرونباخ برابر ۰/۸۹۰ بدست آمده است.

پس از تهیه پرسشنامه و هماهنگی‌ها و اخذ مجوزهای لازم به زندان مراجعه شد. سپس از مددجویان متهم و یا محکوم به جرم قتل، معاونت و یا مشارکت در قتل که در زندان استان اصفهان هستند، خواسته شد به آن پاسخ دهند. این پرسشنامه دارای ۴ بخش اصلی شامل مشخصات دموگرافیک مددجو، وضعیت اقتصادی و شغل، شرایط اجتماعی، وضعیت سلامت می‌باشد که در هر بخش سؤالاتی مطرح شده است.

سپس پرسشنامه‌های تکمیل‌شده جمع‌آوری گردید. از بین سؤالات پرسشنامه تعداد ۳۴ پرسش که در زیر آن‌ها خط کشیده شده است، به‌عنوان سؤالات کلیدی انتخاب و آمار و ارقام پاسخ آن‌ها جمع‌بندی و در نرم‌افزار spss وارد گردید. تکنیک‌های تجزیه و تحلیل داده‌ها آمار توصیفی استنباطی شامل جدول فراوانی و نمودار و همچنین شاخص‌های میانگین، میانه برای بعضی از داده‌های کمی بوده است.

۱. مبانی نظری

۱-۱. علل ارتکاب جرم

بر اساس آنچه در کتاب علل و عوامل مؤثر بر ارتکاب جرایم و بزهکاری نوشته عباس آزادبخت آمده است؛ از نظر حقوقی جرم عملی است که برخلاف یکی از موارد قانون مجازات عمومی هر کشور باشد و مجرم کسی است که در زمان معینی عمل او برخلاف قانون رسمی کشور باشد. هر جامعه‌ای دارای معیارهایی از رفتار است که هنجار نامیده می‌شود، این هنجارها

ضرورتاً به صورت قانونی تدوین نشده‌اند بلکه هر کس از نقطه نظر گروهی که عضو آن است عملی را به هنجار درست و نابهنجار، نادرست می‌داند و این هنجارها بستگی به ارزش‌های فرهنگی هر جامعه دارد. باید توجه داشت جرم یک پدیده اجتماعی و کاملاً نسبی است چرا که یک فعل یا ترک فعل در یک زمان و برخی ملت‌ها جرم محسوب می‌شود، درحالی‌که در زمان و مکان دیگر جرم شناخته نمی‌شود. (آزادبخت، ۱۴۰۱، ص ۲۵)

در بروز رفتارهای بزهکارانهٔ مجرمان، علل هیجانی، خانوادگی و روان‌شناختی متعددی درگیر است؛ احساس بی‌علاقگی به زندگی، خودپنداری ضعیف، ساختار ضعیف قدرت در خانواده و نظارت‌های اندک یا عدم نظارت والدین، رابطهٔ ولی فرزندی ضعیف و بی‌کفایتی والدین در تربیت فرزندان ازجمله عوامل بروز جرم شناخته‌شده است. (جزینی و همکاران، ۱۳۹۸، ص ۷)

۱-۲. علت شناسی ارتکاب جرم در زنان

با بررسی تعدادی از مطالعات جدید منتشرشده در زمینهٔ ارتکاب جرم در زنان عوامل متعددی معنی‌دار شناخته‌شده‌اند که در این بخش به بررسی و معرفی آن‌ها پرداخته می‌شود.

أ) سوءاستفاده در دوران کودکی

کودک‌آزاری عامل مهمی در بروز جرم و جنایت در زنان بزهکار است. این الگوی اسفناک سوءاستفاده، شامل آزار جسمی، سوءاستفاده جنسی، بی‌توجهی و آزار کلامی بوده است. این تجربیات آسیب‌زا اغلب توسط مردان انجام شده است. (آگبولا و همکاران، ۲۰۲۲، ص ۱۰؛ کاراتزیاس و همکاران، ۲۰۱۸، ص ۸۰)

زنان درگیر در جنایات خشونت‌آمیز اغلب موارد بیشتری از آسیب‌های دوران کودکی، به ویژه سوءاستفاده جنسی را دارند. (آلتینتاس و بلیسی[1]، ۲۰۱۸، ص ۱۰۵) بسیاری از این زنان با چالش‌های نبود والدین یا قیم مواجه بودند. آن‌ها در طول دوران تربیت، خود یا والدینشان با سوءمصرف مواد مخدر دست و پنجه نرم می‌کردند. (دی هارت، ۲۰۰۸، ص ۱۴۷۹) در مراحل مختلف زندگی، آن‌ها همچنین شاهد خشونت در خانه یا محیط اطراف خود بودند که گاهی اوقات شامل حوادث غم‌انگیزی مانند مرگ‌های خشونت‌آمیز بود. (دی هارت، ۲۰۱۸،

1. Altintas & Bilici

ص ۱۴۷۹؛ مورس و همکاران، ۲۰۲۲، ص ۲۱) به‌طور قابل‌توجهی، میزان تکرار جرم در میان مجرمان زن که در دوران کودکی مورد آزار و اذیت قرار گرفته‌اند، به‌طور آشکار بالاتر بوده است. (لیو[1] و همکاران، ۲۰۲۱، ص ۳۶)

ب) سوءاستفاده در بزرگسالی

شواهدی وجود دارد مبنی بر اینکه زنان زندانی در بزرگسالی حوادث آسیب‌زا را تجربه کرده‌اند، از جمله اجبار جنسی ناخواسته، تجاوز فیزیکی و مشاهده آسیب‌های وارده بر دیگران. (کاراتزیاس و همکاران، ۲۰۱۸، ص ۸۰؛ مورس و همکاران، ۲۰۲۲، ص ۲۱؛ نماوهولا[2] و همکاران، ۲۰۲۴، ص ۲۱۰) علاوه بر این، برخی از این زنان ربوده‌شده بودند، اسیرشده بودند و مورد آزار و اذیت طولانی مدت قرار گرفته بودند یا مجبور به کسب درآمد برای اسیرکنندگان خود شده بودند. (مورس و همکاران، ۲۰۲۲، ص ۲۱) این شواهد پیشینه پیچیده و ناراحت‌کننده برخی از زنان زندانی را نشان می‌دهد که قربانی جرم را فراتر از دوران کودکی تجربه کرده‌اند.

ج) خانواده‌های ناکارآمد

در بررسی‌های متعددی مشخص‌شده است که خانواده‌های زنان زندانی اغلب به‌درستی عمل نمی‌کنند، زیرا هم پدر و هم مادر نقش خود را ایفا نمی‌کنند. بسیاری از زنان زندانی در دوران کودکی توسط والدین خود رها شدند که منجر به بی‌خانمانی و قرار گرفتن در خانه‌های سرپرست یا تحت مراقبت پدربزرگ‌ها و مادربزرگ‌ها شده‌اند. پس از ترک سرپرستی، این بی‌ثباتی مسکونی و خانوادگی باعث شد که آن‌ها با همسالان ضداجتماعی معاشرت کنند و برای زنده ماندن در خیابان‌ها در فعالیت‌های مجرمانه شرکت کنند. (موفت بوراسا و دوفور، ۲۰۲۴، ص ۱۴۴۵)

برعکس، استحکام پیوندهای خانوادگی که با دفعات ملاقات با بستگان نزدیک اندازه‌گیری می‌شود. به‌عنوان یک عامل محافظتی در برابر تکرار جرم در بین زنان کمکی نکرد. (لیو و همکاران، ۲۰۲۱، ص ۳۶) این یافته‌ها حاکی از آن است که بزهکاری زنان اساساً تحت تأثیر استحکام رابطه با خانواده نیست، بلکه تحت تأثیر اعمال و رفتار اعضای خانواده و ناتوانی والدین در ایفای نقش خود است. این عوامل حتی پس از آزادی از زندان نقش تعیین کننده‌ای در بروز رفتار مجرمانه دارند.

---

1. Liu
2. Nemavhola

د) روابط با شریک صمیمی(شوهر)

زنـان بـرای عشـق، تعهـد مـادام‌العمر و وفـاداری در روابـط در مقایسـه بـا مـردان تمایـل بـه ارزش‌گذاری بیشتری هستند. (مـایر[1] و همکـاران، ۲۰۰۹، ص ۵۱۴) ایـن تفـاوت جنسـیتی نقـش مهمی را که رابطه با شریک زندگی در زندگی زنان ایفا می‌کند برجسته می‌کند. این مورد بیشـتر توسط مطالعه آگبولا و همکاران (۲۰۲۲) حمایت می‌شود که نشان داد رابطه ناخشنود یک زن زندانی با شریک زندگی خود، ناشی از خیانت شوهرش است. او را از روی حسادت به ارتکاب جنایت علیه معشوق شوهرش سوق داد. این نشان‌دهنده یک زنجیره علّی متـوالی از رویـدادها است نه تصمیم‌گیری تند.

هـ) نقش‌های سنتی زنان

در گفتمان سنتی ویژگی‌ها و تفاوت‌های جسـمانی، روانـی و ذهنـی زن و مـرد، محـوری‌تـرین مبنای تقسیم‌کار در خانواده است. براساس آن سرپرستی و فرماندهی خانواده بر عهده‌ی مـرد و تسلیم و فرمانبرداری وظیفه اصلی زن محسوب می‌شود. بر این اساس در گفتمان سنتی، زن در نظام خانواده، از جایگاه تصمیم‌گیری به دور بوده و عمدتاً وظیفه اطاعت و پیـروی از همسـر و تأمین نیازهای او را بر عهده دارد. (نیک‌خواه قمصری و صادقی فسـائی، ۱۳۹۱) زنـان اغلـب آزار یـا آسیبی را که توسط شـرکای مـرد آزاردهنـده یـا اعضـای خانواده‌شـان تحمیـل می‌شـد، تجربـه می‌کردند که سپس آن‌ها را به ارتکاب جرم سوق داده است. (بسرا و سرا، ۲۰۱۹، ص ۳۲؛ سـیکلونا و کلارک، ۲۰۱۹، ص ۷۳) رفتارهای جنایتکارانه زنان محصول رفتارهای مردسالارانه بوده اسـت. (ین آنگ و مت سـات، ۲۰۲۴، ص ۱۵۵) زنان غالباً نقش حاملان مواد مخدر را بر عهده می‌گرفتند درحالی‌که شخصیت‌های مرد به‌عنوان رئیس یا مقامات عالی‌رتبه‌ای در مناصب قدرت بودنـد. علاوه بر این، مردان معمولاً حقوق بیشتری نسبت به زنانی که به‌عنوان حاملان مواد مخدر کـار می‌کردند، دریافت می‌کردند. (کاستیلو ـ آلگارا و روئیز ـ گارسیا[2]، ۲۰۲۲، ص ۱۴)

زنان با درگیر شدن در خریدوفروش مواد مخدر(هولیگان[3] و همکاران، ۲۰۱۹، ص ۲۲) و قاچـاق کوکائین، نقش مراقب را بر عهده گرفتند و مخارج خانواده‌شان را تأمین می‌کردند. آن‌ها این کـار را برای اجتناب از گزینه‌های دیگر، مانند انجام فحشا یا مهاجرت به مکان‌های دیگر، انجام دادند.

---

1. Meier
2. Castillo-Algarra & Ruiz-García
3. Holligan

و) جامعه جنایی

بسیاری از مناطق هستند که مملو از خلافکاران و جنایت‌کاران شده و محیط اجتماعی را برای زندگی سالم ناامن نموده‌اند. خانواده‌ای با فرزندان خود در چنین محیط‌هایی به‌سختی می‌تواند به دور از ارتکاب جرم به زندگی خویش و رشد فرزندان ادامه دهد. تورنتون(۲۰۲۴) دریافت که زنانی که در محله‌های خشن زندگی می‌کنند اغلب شاهد خشونت بوده‌اند و درنهایت به آسیب رساندن به دیگران در جریان درگیری متوسل می‌شوند. در صورت تحمل حبس در زندان برای چنین زنانی؛ علیرغم تمایل آن‌ها به اجتناب از فعالیت‌های مجرمانه، این زنان احساس می‌کردند که حتی در صورت بازپروری در زندان اگر به همان محیطی بازگردند که در ابتدا آن‌ها را به ارتکاب جرم سوق می‌داد، این بازپروری بی‌معنی بود. زندگی در یک جامعه طرفدار جنایت عاملی برای رفتارهای مجرمانه در میان زنان است. ترک چنین جامعه‌ای برای مبارزه با جرم بسیار مهم است.

ز) انگیزه مالی

انگیزه مالی در بین زنان زندانی از طریق سه عامل متمایز مشاهده‌شده است. اولین دلیل فقر می‌باشد. (کاستیو ــ آلگارا و روئیزگارسیا، ۲۰۲۲، ص ۱۴؛ لاو و همکاران، ۲۰۲۳، ص ۲۴) دومین دلیل میل به سود مالی (نماولا و همکاران، ۲۰۲۴، ص ۲۲۰۹) و سومین دلیل پیشرفت شغلی (شن[1]، ۲۰۲۰، ص ۹۱) بوده است و گاهی هر سه عامل.

در توضیح دو عامل اول یعنی فقر و میل به سود مالی می‌توان گفت، زمانی که زنان نان آور اصلی خانواده خود شدند، اما مهارت‌های محدودی داشتند و در مشاغل کم‌درآمد گرفتار شدند به فعالیت‌های مجرمانه به‌عنوان وسیله‌ای سریع برای به دست آوردن پول روی آوردند. (کاروالهو، ۲۰۲۳، ص ۲۸۹؛ کاستیلو ـ آلگارا و رویز ـ گارسیا، ۲۰۲۲، ص ۱۴؛ هالیگان و همکاران، ۲۰۱۹، ص ۲۲)

علاوه بر این، بی‌خانمانی، برخی از زنان را به دزدی یا دزدی از مغازه به‌عنوان وسیله‌ای برای بقا سوق داد و برعکس، زنان با سطح تحصیلات بالا به همین دلیل برای افزایش درآمد خود به جرم و جنایت یقه‌سفید متوسل شدند. (اگبولا و همکاران، ۲۰۲۲، ص ۱۱) در این بین ارتکاب جرم برای اکتساب مال، گاه مجرم را ناخواسته یا خواسته به مسیرهای مختلف دیگری کشانده و سبب ارتکاب جرایم خشن‌تر و سنگین‌تر و حتی ارتکاب قتل می‌کند.

1. Shen

ح) تأثیر رسانه‌های اجتماعی

زنان زندانی از رسانه‌های اجتماعی به‌عنوان بستری برای ارتکاب جرم استفاده می‌کردند. (پرکینز[1] و همکاران، ۲۰۱۸، ص ۱۴) علیرغم اینکه رسانه‌های اجتماعی عاملی هستند که آن‌ها را به سمت فعالیت‌های مجرمانه سوق می‌دهد، بسیاری هنوز قصد دارند پس از آزادی حساب‌های رسانه‌های اجتماعی خود را دوباره فعال کنند. این مورد حتی در حالی بود که دیدن تصاویر دوستان در حال استفاده از مواد مخدر در رسانه‌های اجتماعی به‌عنوان محرکی برای استعمال مواد مخدر بوده است. (پرکینز و همکاران، ۲۰۱۸، ص ۱۵) این نشان می‌دهد که رسانه‌های اجتماعی تأثیر احتمالی بر اقدامات مجرمانه زنان مجرم دارند.

برخی از عوامل مؤثر در ارتکاب جرم به شرح ذیل است:

الف) عوامل زیستی(زیست‌شناختی) مانند: جنس، سن، اندام، زشتی زیبایی، عامل ژنتیک، سوابق بیماری.

ب) عوامل روانی مانند: ترس، بدبینی، خودپرستی، مهرطلبی غیرعادی زود رنجی، نفرت، کینه، پروری، پرخاشگری، کوته خردی.

ج) عوامل محیطی مانند: وضع آب‌وهوا، فصول، شب و روز، منطقه جغرافیایی، شهر، روستا.

د) عوامل اجتماعی مانند: خانواده نابسامان، ناسازگاری والدین، طلاق، یتیمی، محله، معاشران فاسد، عدم رضایت شغلی، مطبوعات و رسانه‌های گروهی، مواد مخدر.

به‌طور کلی، همه قتل‌ها شرایط و ویژگی‌های یکسانی ندارند؛ ازاین‌رو سنخ بندی مشخص و واحدی از قتل وجود ندارد و صاحب‌نظران مختلف با توجه به علایق و ملاک‌های خاص دسته‌بندی‌های ویژه‌ای از این پدیده انجام داده‌اند. (بادامی، اسدی کوه باد و حسینی، ۱۴۰۲، ص ۶)

۲. یافته‌ها

بر اساس آنچه از نتایج پژوهش حاضر به دست آمد، عوامل مؤثر در ارتکاب جرم قتل توسط زنان در سه دسته عوامل اقتصادی، عوامل اجتماعی و روانی دسته‌بندی و موردبررسی قرار گرفت.

---

1. Perkins

۲-۱. مشخصات اصلی

سن مددجویان: با بررسی شاخص‌های آماری میانگین، میانه و مد مشاهده شد که شاخص‌های میانگین و میانه نزدیک بهم و ۳۶ تا ۳۸ سال را شامل می‌شود. و اما کمترین سن ۱۸ سال و بیشترین سنی که در بین مددجویان متهم یا محکوم‌به جرم قتل بوده‌اند، سن ۴۲ سال بوده است.

نسبت فرد فوت‌شده با مددجو: بر اساس محاسبات درصد فراوانی این پارامتر در نرم‌افزار spss نشان داد که بیشترین آمار مربوط به قتل همسران توسط زنان می‌باشد. از تعداد کل مددجویانی که پرسشنامه را تکمیل نموده‌اند؛ ۵۸/۶ درصد از مددجویان قاتل همسران و یا دخیل در قتل همسران خود بوده‌اند که می‌بایست علل آن را در بررسی بقیه پارامترها جستجو نمود. نسبت بعدی اقوام مددجو یا آشنایان وی است که مورد قتل قرار گرفته‌اند؛ و اما وجود ۶/۹ درصد مددجویی که قاتل فرزندان خود بوده‌اند حائز اهمیت است.

۲-۲. عوامل اقتصادی

نوع مسکن، شغل پدر، شغل همسر، میزان اسراف و ریخت و پاش در خانواده پدری و همچنین میزان صرف هزینه‌های غیرضروری و ریخت و پاش در خانواده همسر از جمله پارامترهای موردبررسی عوامل اقتصادی است. در این بررسی مشخص شد، مددجویان با ۵۸/۶ درصد فراوانی، منزل شخصی دارند. شغل آزاد پدر با ۴۸/۳ درصد فراوانی و البته با تفاوت کمی شغل کارمند با درصد فراوانی ۳۷/۹ نشان از ثبات شغلی پدر مددجو دارد. در ضمن شغل همسر نیز با ۴۱/۴ درصد فراوانی آزاد بوده است. مددجو در خانواده پدری با ۳۱ درصد فراوانی و در خانواده همسر با ۳۷/۹ درصد فراوانی جزو خانواده‌های صرفه‌جو بوده است.

۲-۳. عوامل اجتماعی

عوامل اجتماعی از باب گستردگی عوامل در ابعاد زندگی هر فردی بیشترین تأثیر را در افزایش آمار قتل در بین زنان دارد. در ذیل هر یک از این عوامل شامل؛ تحصیلات، سن ازدواج، روابط عاطفی، میزان تفریحات، سطح فرهنگ(کاربرد الفاظ رکیک، نوع پوشش، میزان پذیرش معبود، سابقه زندان) و شیوه کشته شدن مقتول بررسی گردید.

تحصیلات: در این بررسی مشخص گردید؛ سطح سواد پدر قاتل با ۳۴/۵ درصد و مادر با ۲۷/۶ درصد، ابتدایی یا بی‌سواد بوده و خود مددجو با ۳۴/۵ درصد و همسرش که نسل دوم،

نسبت به پدر و مادر محسوب می‌شوند، نیز با ۴۱/۴ درصد و یک پله بالاتر و دیپلم دارند.

سن ازدواج مددجو: میانگین، میانه و مد در بررسی پارامتر سن ازدواج مددجو نزدیک بهم بوده و حدود رده سنی ۱۹ تا ۲۰ سال است.

روابط عاطفی: روابط عاطفی مددجویان زن با همسران خود در بیشترین درصد فراوانی بسیار ضعیف بوده و عدد ۳۱ درصد را داراست.

میزان تفریحات: آنچه از مقایسه آمار و نتایج تحلیل‌های آماری مشخص است، نشان می‌دهد؛ مددجو در خانواده پدری خود تفریحاتی متوسط با درصد فراوانی ۳۷/۹ داشته است ولی با ازدواج وارد خانواده‌ای می‌گردد که تفریحات خانوادگی با فراوانی ۴۱/۴ درصد و تفریحات شخصی برای خود مددجو با فراوانی ۵۱/۷ درصد اصلاً وجود نداشته است و از طرفی همسر مددجو با ۳۴/۵ درصد فراوانی به تفریحات ناسالم خود من جمله استعمال مواد مخدر، رفیق بازی و زن بازی پرداخته است.

سطح فرهنگ: پارامترهایی که در قالب فرهنگ برای مددجویان بررسی گردید؛ شامل: سبک گفتار در خانواده، سبک پوشش، مذهب و سابقه کیفری می‌باشد.

- کاربرد الفاظ رکیک: با توجه به آمار درصد ۵۵/۲ فراوانی شامل مددجویانی است که در خانواده پدری الفاظ رکیک و ناپسند به‌کاربرده نمی‌شده است. با ازدواج مددجو با فراوانی ۳۴/۵ درصد در خانواده همسر نیز کاربرد الفاظ رکیک نداشته، ولی با درصد فراوانی ۳۱ و نزدیک به درصد قبلی مشاهده می‌شود که الفاظ رکیک و ناپسند بسیار کاربرد داشته و استفاده می‌شده است.
- نوع پوشش: آنچه آمار نشان می‌دهد نوع پوشش در خانواده پدری با درصد ۵۱/۷ و در خانواده همسر با درصد ۳۷/۹ به یک صورت و محجبه بوده است.
- پذیرش معبود: نتایج نشان می‌دهد همسر مددجو با ۳۷/۹ درصد فراوانی معبود را قبول نداشته و به اعتقادات مذهبی پایبند نبوده است. مددجویان اذعان داشته که خود با ۶۵/۵ درصد فراوانی نسبت به همسر خود پذیرش معبود زیادی داشته و یا اکنون‌که گرفتار شده‌اند، دارند. ولی آنچه مسلم است این میزان پایبندی‌های مذهبی نتوانسته آن‌ها را از ارتکاب جرم قتل باز دارد.
- سابقه زندان: در هر دو همسر مددجو و خودمددجو به ترتیب با فراوانی ۶۵/۵ درصد و ۸۶/۲ درصد سابقه زندان وجود ندارد.

شیوه کشتن مقتول: بیشتر مددجویان با درصد فراوانی ۴۸/۳، حاضر به پاسخ به این سؤال نشده‌اند، یکی از دلایل رفع اتهام از خود و عدم روشن شدن ماجرای قتل است. ۱۷/۲ درصد قتل‌ها با درگیری طرفین دعوا و پس از آن با درصد فراوانی ۱۳/۸ با ضرب چاقو رخ داده است.

۴-۲. عوامل روانی

بیماری‌های روحی روانی: همسران مددجویان با ۴۱/۴ درصد فراوانی دارای مشکلات عصبی و روحی روانی بوده که یا دارو مصرف می‌نمودند و یا برای تسکین آلام روحی به مواد مخدر روی آوردند و یا هیچ دارویی مصرف نمی‌کردند. مددجویان با ۵۱/۷ درصد فراوانی مشکلات روحی روانی نداشته‌اند. پارامتر پرخاشگری و کتک‌کاری را می‌توان با بیماری‌ها و مشکلات روحی روانی مرتبط دانست. میزان پرخاشگری در خانواده پدری با ۶۱/۲ درصد فراوانی وجود ندارد. ولی با ۴۱/۴ درصد فراوانی در همسران مددجو این مسئله زیاد بوده است. خود مددجو نیز با ۵۱/۷ درصد پرخاشگری ندارد.

اعتیاد: اعتیاد با ۵۱/۷ درصد و ۵۵/۲ درصد فراوانی به ترتیب در پدر و همسر مددجو وجود دارد. وجود اعتیاد در همسر درحالی‌که خود مددجو با ۴۴/۸ درصد فراوانی اعتیاد ندارد باعث افزایش تنش‌ها میان مددجو و همسر می‌گردد و مشکلات بسیار دیگری را نیز به دنبال دارد.

۳. بحث

نتایج این برآورد، نشان دهنده این است که عوامل اجتماعی و روانی تأثیر زیادی در ارتکاب جرم قتل توسط زنان داشته و عوامل اقتصادی در ارتکاب جرم قتل مؤثر نبوده است. هم‌چنین مددجویان زن قاتل در رده سنی ۳۵ تا۴۵ سال هستند و افراد کم سن و سال که تجربیات زندگی کمی دارند و یا افراد با سن بالا که تجربیات زیادی در زندگی داشته و کمتر مرتکب جرایم خطرناک خواهند شد، جزو آمار زنان قاتل نیستند و یا تعداد بسیار کمی هستند. تجزیه تحلیل آماری نشان داد بیشترین نسبت فرد فوت شده، همسران مددجویان و سپس قتل سایر اقوام و آشنایان است. البته لازم به ذکر است که با توجه به این نتایج، آمار قتل فرزندان رو به افزایش بوده و به علت مشکلات روانی زیادی که در بین افراد جامعه وجود دارد، این مسئله مشکل بسیار بزرگی برای جامعه محسوب شده و نیازمند تحقیقات ویژه متناسب با این افراد است. تا بتوان از افزایش این آمار جلوگیری کرده و قبح آن در جامعه باقی بماند که خود نوعی نسل‌کشی می‌باشد.

۳-۱. نتایج بررسی عوامل اقتصادی

آنچه از نتایج این پژوهش به دست می‌آید این است که فقر و تنگدستی خانواده، منشأ ارتکاب قتل نبوده است. آزاد یا کارمند بودن تعداد بیشتر پدران و داشتن منزل شخصی نشان از رفاه نسبی اقتصادی خانواده و ثبات شغلی پدر دارد. در ضمن شغل همسر نیز آزاد بوده و تفاوت درصد فراوانی آن با افراد بیکار یا کارگر با درآمد پایین، زیاد است که نشان از ثبات شغلی وی و در نتیجه رفاه نسبی در خانواده همسر نیز می‌باشد و مددجویان فشار اقتصادی را متحمل نشده‌اند؛ بنابراین این عامل تأثیری در ارتکاب جرم قتل در آنان نداشته است و یا بسیار کم بوده است.

جدول ۱: عوامل اقتصادی

ردیف	عوامل اقتصادی	پاسخ	درصد فراوانی
۱	نوع مسکن	شخصی	۵۸/۶
۲	شغل پدر	آزاد	۴۸/۳
۳	شغل همسر	آزاد	۴۱/۴
۴	هزینه غیرضروری در خانواده همسر	صرفه‌جو	۳۷/۹
۵	هزینه غیرضروری در خانواده پدر	صرفه‌جو	۳۱

۳-۲. نتایج بررسی علل اجتماعی

آنچه مسلم است، عوامل اجتماعی شامل اجتماع خانواده و اجتماع بزرگ‌تر یعنی جامعه است. هر آنچه انسان را در این دو نهاد با تربیت به سمت بزرگ شدن، رشد کردن سوق می‌دهد؛ می‌تواند سبب صعود و یا سقوط آدمی گردد.

تحصیلات: سطح سواد و تحصیلات در خانواده‌ها می‌تواند یکی از علل بسیار مهم در همه ابعاد زندگی هر فردی باشد. همان‌گونه که فرد در جامعه برای دست‌یابی به مدارک و تحصیلات بالاتر تلاش می‌کند، در تمامی ابعاد رشد کرده و وجود درونی خویش را می‌سازد. این ساختن خویش، فرد را در مسیر متعالی پیش می‌برد و از بیراهه رفتن باز می‌دارد. سطح پایین تحصیلات در پدر، مادر، همسر و مددجو از آمار استنباط گردید؛ که البته این سطح سواد در دنیای کنونی با این همه پیشرفت بسیار کم است و در واقع تحصیلات چندانی محسوب نمی‌گردد.

سن ازدواج: سن ازدواج ملاکی برای شناسایی ازدواج‌های زود هنگام و یا ازدواج‌های دیر

هنگام است. در صورتی که فرد در سنین خیلی کم ازدواج نماید، احتمال داشتن مشکلات در زندگی زناشویی و خانوادگی بسیار بالاست. میانگین، میانه و مد در بررسی پارامتر سن ازدواج مددجو نزدیک بهم بوده و حدود رده سنی ۱۹ تا ۲۰ سال است. در این سن جوانان در اوج شکوفایی و در سن مناسب ازدواج هستند؛ بنابراین مددجویان قتل در کل رده سنی مناسبی برای ازدواج دارند و سنین بسیار بالا یا سنین بسیار کم در بین آنان محدود است؛ بنابراین نمی‌توان سن نامناسب را عللی از عوامل مؤثر در ارتکاب جرم قتل توسط زنان دانست.

روابط عاطفی: ضعیف بودن روابط عاطفی بین مددجو با همسر خود یکی از علل بسیار مهم در ارتکاب قتل از سوی زنان است. از آنجا که زنان دارای روحیه‌ای حساس، لطیف و در عین حال بسیار عاطفی و احساسی است؛ عدم توجه همسران در این موضوع و بها دادن به عواطف زنان خود موجب دلسردی و در ثانی ایجاد حالت تنفر زنان نسبت به مردان همسر خود می‌شود. با ادامه این روند کدورت‌ها، دعواهای خانوادگی و همچنین فاصله گرفتن زن از مرد خود بیشتر شده و تا جایی پیش می‌رود که جرقه‌های قتل خورده می‌شود.

میزان و نوع تفریحات: همه افراد در جمع خانواده زندگی می‌کنند، در جمع جامعه کار و فعالیت می‌کنند و می‌توانند خستگی خود را در خانه و یا اجتماع به در کنند. یک فرد ممکن است خانواده و بودن در کنار همسر و فرزندان خود، پدر و مادر و خواهر و برادر خود را به تفریح در اجتماع ترجیح دهد و فرد دیگری تفریحات خود را با دوستان بیشتر می‌پسندد. حذف این پارامتر و نداشتن هیچ‌گونه تفریحی نه خانوادگی و نه دوستانه؛ سبب اضمحلال روحیه فرد شده و انگیزه‌ای برای ادامه زندگی شاد باقی نمی‌گذارد چه رسد به رشد و بالندگی افراد. داشتن تفریحات ناسالم بالأخص روابط نامشروع همسر با زنان دیگر برای هیچ خانمی پذیرفتنی نیست و شدیدترین تنفرات و خشونت را در زنان سبب می‌شود.

کاربرد الفاظ رکیک: سبک صحبت کردن افراد یک خانواده با یکدیگر، نشان از تربیت خانوادگی و میزان احترام متقابل افراد یک خانواده است. هرچه میزان احترام افراد بیشتر باشد، با یکدیگر مهربان‌ترند و میزان خشونت و تنفر و انزجارشان از یکدیگر کمتر است و برعکس عشق و علاقه و محبت در بین آنان موج می‌زند. کاربرد الفاظ رکیک عفت و حیا را از بین برده و از طرفی از جمله علائم بروز عصبانیت و خشونت در خانواده است. و موجب می‌شود افراد این خانواده به سمت بروز رفتارهای ناهنجار حرکت کنند.

نوع پوشش: پوشش افراد خانواده بیانگر میزان حیا و عفت در بین زنان و مردان جامعه

است. آنچه آمار نشان می‌دهد نوع پوشش در خانواده پدری و خانواده همسر به یک صورت و محجبه بوده است و احتمال زیاد نوع پوشش تأثیر چندانی در ارتکاب قتل نداشته است. هرچند بی‌عفتی و بی‌حیایی زنان خود عامل منفی از دید جامعه است لیکن در باب علل ارتکاب قتل از جانب زنان که خود قتل را انجام داده‌اند، بی‌تأثیر است.

میزان پذیرش معبود: بر طبق نتایج همسران پایبندی به اعتقادات مذهبی نداشته‌اند. این نشان‌دهنده بی‌قیدی همسران در ابعاد مختلف رفتاری و عملکردی خود در زندگی است. و این خود سبب نارضایتی همسر و فرزندان و نابسامانی خانواده می‌شود. مددجویان با پاسخ‌های خود اعلام نمودند که خودشان به اعتقادات مذهبی پایبند بوده‌اند. این امکان وجود دارد که مددجویان پایبندی اکنون خود را مدنظر داشته‌اند. هرچند با توجه به شرح زندگی‌های مددجویان از زبان خودشان؛ می‌توان گفت پایبندی زنان قاتل نسبت به مردان خود حداقل بیشتر بوده اگرچه پایبندی کاملی نبوده است که ترس یا عامل مذهبی مانع ارتکاب جرم قتل در آنان گردد.

سابقه زندان: شاید بتوان ادعا نمود مددجویانی که سابقه داشته باشند و یا در افراد خانواده خود فرد زندانی‌شده را داشته‌اند، آگاهی بیشتری نسبت مجازات و جرم قتل داشته و کمتر چنین جرمی را در آینده مرتکب شوند؛ و مرتکبین جرم قتل به یک‌باره بدون اطلاع از مجازات و وقاحت این جرم اقدام نموده و خود را گرفتار کرده‌اند.

شیوه کشته شدن مقتول: یکی از دلایل طرح این پرسش، پی بردن به میزان خشونت قاتل دارد. قاتلی که با ضربات متعدد چاقو مقتول را به قتل رسانده است با فردی که به‌اشتباه و به‌صورت غیر عمد دارویی به طفلی داده و موجب مرگش شده است، بسیار متفاوت می‌باشد. قطعاً میزان خشونت، عصبانیت، فشار روحی روانی، تنفر و انزجار در قاتل با چاقو بیشتر است.

جدول ۲: عوامل اجتماعی

ردیف	عوامل اجتماعی	پاسخ	درصد فراوانی
۱	سابقه زندان توسط مددجو	ندارد	۸۶/۲
۲	میزان پذیرش معبود توسط مددجو	زیاد	۶۵/۵
۳	سابقه زندان توسط همسر	ندارد	۶۵/۵
۴	میزان به کاربردن الفاظ رکیک در خانواده پدری	اصلاً	۵۵/۲
۵	نوع پوشش در خانواده پدری	محجبه	۵۱/۷

ردیف	عوامل اجتماعی	پاسخ	درصد فراوانی
۶	نوع تفریحات مددجو	ندارد	۵۱/۷
۷	میزان سواد همسر	دیپلم	۴۱/۴
۸	میزان تفریحات در خانواده همسر	اصلاً	۴۱/۴
۹	میزان تفریحات در خانواده پدری	متوسط	۳۷/۹
۱۰	نوع پوشش در خانواده همسر	محجبه	۳۷/۹
۱۱	میزان پذیرش معبود توسط همسر	ندارد	۳۷/۹
۱۲	میزان سواد پدر	ابتدایی	۳۴/۵
۱۳	میزان سواد مددجو	دیپلم	۳۴/۵
۱۴	میزان به کاربردن الفاظ رکیک در خانواده همسر	اصلاً	۳۴/۵
۱۵	نوع تفریحات همسر	مواد، رفیق‌باز، زن‌باز	۳۴/۵
۱۶	روابط عاطفی مددجو با همسر	بسیار ضعیف	۳۱
۱۷	میزان سواد مادر	ابتدایی ـ بی‌سواد	۲۷/۶
۱۸	سن ازدواج مددجو	میانگین	۱۹/۰۸
۱۹	شیوه کشته شدن مقتول	درگیری	۱۷/۲

۳-۳. نتایج بررسی علل روانی

بیماری‌های روحی روانی: در سال ۱۹۴۸ سازمان جهانی بهداشت برای نخستین بار «سلامت روحی_ روانی» را بدین گونه تعریف کرده است: «وجود یک وضعیت از سلامت کامل فیزیکی، روانی و اجتماعی و نه صرفاً نبود بیماری» (WHO,1948;1997). یکی از علائم داشتن بیماری روحی و روانی داشتن خشونت زیاد است. نداشتن و کمتر بودن مشکلات روحی و روانی در مددجویان و خانواده‌های پدری نشان از آن دارد که مددجو با سلامت روحی کامل‌تر و با علم به ارتکاب جرم قتل دست‌زده است و کمتر می‌توان داشتن بیماری روحی روانی را مقصر در این قضیه دانست. درصورتی‌که داشتن مشکلات روحی روانی همسر مددجو توانسته باقدرت بیشتری به جهت وقوع جرم قتل، زنان را تحت تأثیر قرار دهد.

اعتیاد: اعتیاد عاملی در ایجاد عصبانیت و خشونت در خانواده، بی‌توجهی و بی‌عاطفگی، بی‌مسئولیتی نسبت به زندگی و خانواده و بروز مشکلات بسیار زیادی می‌شود. فرد معتاد بیشترین

وقت خود را به اموری غیر از اعضای خانواده اختصاص می‌دهد، تنفر و انزجار بین فرد معتاد با اعضای خانواده بیشتر می‌شود و هزاران مشکلی که خود زمینه ارتکاب به جرایم مختلف را فراهم می‌کند. کمتر پیش می‌آید که فردی اراده قوی داشته، بتواند مصرف مواد مخدر را کنار بگذارد. مصرف مواد زندگی‌های بسیاری را به نابودی می‌کشاند و صدمات جبران‌ناپذیری را به همراه دارد. جرایم بسیاری با اعتیاد و مصرف مواد مخدر ارتباط مستقیم دارد.

جدول ۳: عوامل روانی

ردیف	عوامل روحی روانی	پاسخ	درصد فراوانی
۱	میزان پرخاشگری و کتک‌کاری توسط پدری	ندارد	۶۲/۱
۲	اعتیاد همسر	دارد	۵۵/۲
۳	بیماری روحی روانی در مددجو	ندارد	۵۱/۷
۴	میزان پرخاشگری و کتک‌کاری توسط مددجو	ندارد	۵۱/۷
۵	اعتیاد پدر	دارد	۵۱/۷
۶	اعتیاد مددجو	ندارد	۴۴/۸
۷	بیماری روحی روانی در همسر	دارد	۴۱/۴
۸	میزان پرخاشگری و کتک‌کاری توسط همسر	زیاد	۴۱/۴

نتیجه‌گیری

نتایج نشان می‌دهد؛ اعتیاد، عدم وجود تفریحات برای مددجو، بیماری روحی و پرخاشگری همسر مددجو، روابط عاطفی بسیار ضعیف، تحصیلات کم، عدم پذیرش معبود توسط همسر و تفریحات ناسالم همسر از جمله مهم‌ترین این عوامل هستند. عوامل مشخصه زیر به‌صورت نمودار نشان‌دهنده مهمترین علل ارتکاب جرم قتل توسط زنان در استان اصفهان برآورد گردید.

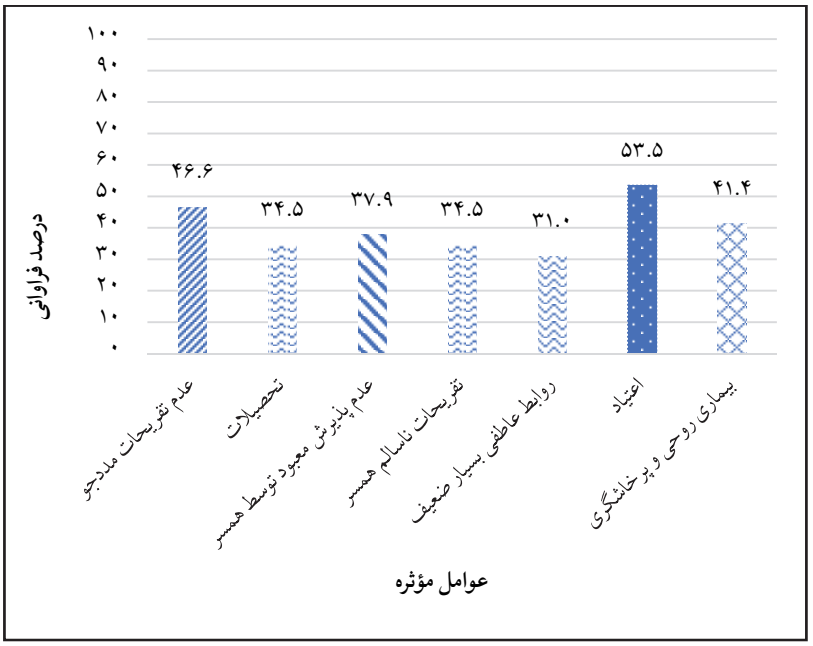

تصویر۱: نمودار علل مؤثر در جرم قتل توسط زنان

امید است نهادها و مؤسسات مربوطه تحولی نو در جهت کاهش این آسیب‌ها در برنامه‌ریزی‌های آتی خود داشته باشند. برخی از پیشنهادات ذیل جهت دست‌یابی به این مهم ارائه می‌گردد:

- در ارجاع و اولین مصاحبه مددجو با مشاور و روانشناس زندان، داشتن یک لیست از علل اصلی ارتکاب جرم قتل، کمک شایانی در شناخت شخصیت اصلی و راستین مددجو جهت تکمیل فرم شخصیت می‌نماید.
- گرفتن جان آدمی بزرگترین جرم شناخته‌شده است و برای آن در مراجع قضایی مجازات مشخصی در نظر گرفته‌شده، لیکن دانستن و اطلاع علت اصلی ارتکاب جرم توسط هر مددجو برای قضات و مراجع قضایی در اعطای تخفیفات مؤثر است.
- مراکزی مانند خانه سلامت که جهت نگهداری و آموزش و بازپروری زنان و دختران در معرض آسیب هستند، می‌بایست در سراسر کشور گسترش یابند و امکانات لازم بیشتری را در جهت اصلاح افراد را دریافت نمایند.
- مراکز مشاوره خانواده، مراکز مداخله در بحران و حتی تک‌تک مشاوران خانواده با

داشتن برنامه آموزشی برای خود و کسب اطلاعات بیشتر و آشنایی با این قبیل مشکلات مددجویان در مسیر مشاوره دادن خود تلاش بیشتری نمایند تا بتوانند امور مربوط به اختلافات و ناسازگاری‌های خانواده‌ها را کاهش داده و از بروز مشکلات بزرگ‌تر از قبیل وقوع قتل جلوگیری نمایند.

- هر نوع همایش و برنامه‌های آموزشی که در مراکز مختلف فرهنگی، مذهبی، مساجد، شهرداری‌ها، فرهنگسراها و غیره برگزار می‌گردد؛ بهتر است آنچه موجب وقوع چنین اتفاق ناگواری برای یک خانواده و در ضمن جامعه می‌گردد را در قالب‌های مختلف و تأثیرگذار به عموم آحاد جامعه به نمایش گذاشته و اطلاع‌رسانی نمایند.

برای بررسی موضوع علل مؤثر در ارتکاب جرم قتل توسط زنان با یکسری محدودیت‌هایی روبرو بوده‌ایم:

ـ بعضی از مددجویان محکوم و یا متهم به جرم قتل در زندان حاضر نبوده و با تصمیم مراجع قضایی به قید سند و یا اشکال دیگر بیرون از زندان بوده و عملاً در دسترس نیستند. عده‌ی کمی از مددجویان حاضر در زندان نیز به خاطر مشکلات شدید روانی امکان مصاحبه و تکمیل پرسشنامه برای آنان وجود نداشته است.

ـ محدودیت دیگری که در راستای این پژوهش وجود دارد این است که؛ پژوهش حاضر در استان اصفهان انجام گردیده و تعمیم نتایج آن به سایر نقاط ایران، می‌بایست با احتیاط صورت گیرد.

منابع

۱. آزادی امرایی، مصیب (۱۴۰۱). بررسی نقش عوامل فردی، اجتماعی و اقتصادی در ارتکاب به قتل عمد در استان لرستان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه لرستان، دانشکده ادبیات و علوم انسانی.

۲. آزادبخت، عباس (۱۴۰۱). علل و عوامل مؤثر بر ارتکاب جرایم و بزهکاری. تهران: انتشارات فرزانگان دانشگاه.

۳. بادامی، حشمت؛ اسدی کوه باد، هرمز؛ حسینی، سید حسن (۱۴۰۲). مطالعه جامعه‌شناختی جرم قتل و پیامدهای حقوقی آن در شهرستان رامهرمز. آموزه‌های فقه و حقوق جزا، دوره ۲، شماره ۱، صص ۲۲ ـ ۱.
https://doi.org/10.30495/jcld.2022.1968858.1021

۴. جزینی، شیوا؛ خدابخشی کولایی؛ آناهیتا، فلسفی نژاد؛ محمدرضا؛ ثناگو، اکرم (۱۳۹۸). واکاوی واکنش‌های احساسی و هیجانی زنان متهم به قتل پیرامون ارتکاب قتل: یک مطالعه پدیدارشناسی. مطالعات ناتوانی، دوره ۹، شماره ۱.

۵. رسولی، علیرضا (۱۴۰۳). تحلیل علت شناسی قتل‌های عمدی مطالعه موردی شهر قم بین سال‌های (۱۳۹۸ ـ ۱۴۰۲) پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه طلوع مهر ـ قم: دانشکده حقوق.

۶. فتحی، آیت الله؛ عینی‌پور، جواد؛ رستمی، حسین؛ پیشرو، صمد (۱۳۹۸). انگیزه‌ها و عوامل وقوع قتل در استان آذربایجان شرقی. فصلنامه پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی، دوره ۱۴، شماره ۳، صص ۱۳۰ ـ ۱۱۳.

۷. مافی، مهتاب (۱۴۰۲). تحلیل جرم‌شناسی معاونت زنان در قتل عمد همسر، کنفرانس بین‌المللی فقه حقوق و پژوهش‌های دینی. شماره ۷.

۸. نیک‌خواه قمصری، نرگس؛ صادقی فسائی، سهیلا (۱۳۹۱). زنان فراتر از نقش‌های سنتی: بررسی جایگاه زن در کلام امام خمینی(رحمه الله). مجله زن در فرهنگ و هنر. دوره ۴، شماره ۲، صص ۲۴ ـ ۵.

۹. هزارجریبی، جعفر؛ صفری شالی، رضا (۱۳۸۸). بررسی عوامل مؤثر بر ارتکاب جرم (مطالعه موردی زندانیان استان مرکزی). فصلنامه علوم اجتماعی، شماره ۴۶، صص ۴۱ ـ ۷۴.

1. Agboola, C., Appiah, E. K., & Linonge-Fontebo, H. N. (2022). Women's pathways into crime and incarceration: Insights from South Africa, *Cogent social sciences*, 8(1), 1-12.26.

2. Altintas, M., & Bilici, M. (2018). Evaluation of childhood trauma with respect to criminal behavior, dissociative experiences, adverse family experiences and psychiatric backgrounds among prison inmates, *Comprehensive Psychiatry*, 82, 100-107.27.
3. Becerra, L. A., & Serra, J. C. (2019). Impact of partner violence on female delinquency, *Social Sciences*, 8(2), 32.30.
4. Carvalho, M. J. L., Duarte, V., & Gomes, S. (2023). Female crime and delinquency: A kaleidoscope of changes at the intersection of gender and age, *Women & CriminalJustice*, 33(4), 280-301.31.
5. Castillo-Algarra, J., & Ruiz-García, M. (2022). From housewives and mothers to mules: The case of latin american women prisoners in Spain, *Journal of International Women's Studies*, 24(1), 1-17.30.
6. DeHart, D. D. (2008). Pathways to prison: Impact of victimization in the lives of incarcerated women, *Violence Against Women*, 14(12), 1362-1381.27.
7. DeHart, D. D. (2018). Women's pathways to crime: A heuristic typology of offenders, *Criminal Justice and Behavior*, 45(10), 1461–1482.27.
8. Holligan, C., Mclean, R., Irvine, A., & Brick, C. (2019). Keeping it in the family:Intersectionality and 'Class A' drug dealing by females in the west of Scotland, *Societies*, 9(1), 22.30.
9. Kalemi, G., Michopoulos, I., Efstathiou, V., Konstantopoulou, F., Tsaklakidou, D., Gournellis, R., & Douzenis, A. (2019). Narcissism but not criminality is associated with aggression in women: A study among female prisoners and women without a criminal record, *Frontiers in psychiatry*, 10, 21.28.
10. Karatzias, T., Power, K., Woolston, C., Apurva, P., Begley, A., Mirza, K., Conway, L., Quinn, C., Jowett, S., Howard, R., & Purdie, A. (2018). Multiple traumatic experiences, posttraumatic stress disorder and offending behaviour in female prisoners, *Criminal behaviour and mental health*, 28(1), 72-84.27.
11. Liu, L., Miller, S. L., Qiu, J., & Sun, D. (2021). An early adverse experience goes a long, criminogenic, gendered way: The nexus of early adversities, adult offending, and gender, *Women & Criminal Justice*, 31(1), 24-39.28.
12. Meier, A., Hull, K. E., & Ortyl, T. A. (2009). Young Adult Relationship Values at the Intersection of Gender and Sexuality, *Journal of Marriage and Family*, 71(3), 510-525.29.
13. Moffet-Bourassa, M., & F.-Dufour, I. (2024). Women's homelessness and the justice system: A study of desistance and social (Re) integration among canadian women who used or did not use criminal activities to survive, *Criminal Justice and Behavior*, 51(9), 1433-1449.27.
14. Morse, D. S., Cerulli, C., Hordes, M., El-Bassel, N., Bleasdale, J., Wilson, K., Henry, O., & Przybyla, S. M. (2022). "I was 15 when I started doing drugs with my dad": Victimization, social determinants of health, and criminogenic risk among women opioid intervention court participants, *Journal of interpersonal violence*, 37(21-22), NP20513-NP20541.27.
15. Mosechkin, Ilya. (2021). Why Women Kill: Studying Motives for Committing Crimes, *Women & Criminal Justice*: 33(1):1-14.55.
16. Nemavhola, M., Melapi, T. A., Hoffman, D., & Gerber-Schutte, O. (2024). Social, forensic, and clinical correlates in female observandi referred for non-

violent crimes, *South African journal of psychiatry*, 30, 2209.28.
17. Perkins, J., Rand, A., & Sheaffer, A. (2018). Social media usage and incarcerated women: A pilot study, *The Prison Journal*, 98(1), 3–16.33.
18. Samirdhi. (2024). Unveiling Complexity: Factors Influencing Women's Involvement in Crime, *International Journal for Multidisciplinary Research* (IJFMR), 6(3): 1-14.47.
19. Scicluna, P., & Clark, M. (2019). Victimisation and addictive careers amongst women in Malta. *Journal of forensic practice*, 21(1), 71-84.27.
20. Shen, A. (2020). Women who participate in illegal pyramid selling: Voices from female rural migrant offenders in China, *Asian Journal of Criminology*, 15(2), 91-107.32.
21. Thornton, J. L. (2024). Going home to the gangsters: a preliminary study on the potential link between reintegration support and recidivism amongst female offenders, *Journal of Criminological Research, Policy and Practice*, 10(1), 19-34.27.
22. World Health Organization(1997).WHOQOL Measuring Quality of Life, Geneva: World Health Organization.
23. World Health Organization(1948).Charter,*Geneva*, Switzerland: Author.
24. Yen Ang, Sh. Ayu Mat Saat, G. (2024). Sociological factors of women criminality: A systematic review, *Malaysian Journal of Society and Space*, 20(3):155-170.55.